

ጅግንነት ሕዝቢ ኤርትራ ሓደ ካብ ክብርታትና ኢዩ

ብዛዕባ ጅግንነት ሕዝቢ ኤርትራ ዘዘንቱ ጽሑፍ ላዕኒት ኣይተጀመረን ዘሎ። እንትርፎ ብሓደ ሓደ ኣጋጣሚታት ቁንጽል ኣብልካ ዝጽሓፍ እንተዘይኮይኑ ዕቲብ ዝኾነ ጽሑፍ ከም ሰንሰለት ዝተሓሳሰር ጽሑፍ ግን ኣብ መጻኢ ጊዜ ይጸሓፍ ይኸውን እልካ ትሓልፎ ጉዳይ ኮይኑ ኣሎ።

ጅግንነት ሕዝቢ ኤርትራ ብኸመይ ጀምርካ ኣብይ ከም እተዕልበ ሕርብት ኢዩ ዝብልካ። ኮይኑ ግን ቦቲ ዝርካቡ ዓቕምን ትሕዝቶን ኸጥቀስ ስለዘለዎ እዚ ጽሑፍውን ከምኡ ብሃውራ እስከ ገለ ክብል ተባሂሉ ንማለቱ ዝተጻሕፈ ኢዩ።

ጅግንነት ሕዝቢ ኤርትራ ኻብ ቀደም ካብ ጥንቲ ኢዩ ዝጀምር። ኤርትራ ከምዚ ሕጂ ኣጸዋውዓዓ ዘይኮነስ ምድረ ፑንቲ ተባሂላ ኣብ ትፍለጠሉ ዝነበረት እዋን ሃገረ ሰላምን ርግኣትን ከምዝነበረት ይዝንቶ። ወጽዓት ሰባት ካብ ሃገረ ግብጺ ይኹን (ብግዜ ፎርኦን ማለት ኢዩ)፣ ከምኡውን ካብ የመን (ብግዜ ንግስቲ ሳባ ማለት ኢዩ)፣ ኣሕዛብ ግፍዕን ጭቆናን ዝመረርም ናብ ሃገረ ፑንቲ (ናይ ሕጂ ኤርትራ) እንዳፈለሱ ይወቅቡ ከምዝነበሩ ይዝንቶ። ሕዝቢ ኤርትራ መርኣዮ ጅግንነቱ ኣብቲ ግዜ ትንሹን ባዕዳዊ መግዛእቲ ብምግጣም ሓንቲ ምድረ ሰላምን ርግኣትን ዝኾነት ሃገር፣ ንወጽዓት እተኤንግድ መስርቱ ከምዝነበረ ይፍለጥ። ኣብዚ ኣብ ግምት ክኣቱው ዘለዎ ኤርትራ ኣብ ሃገሮም ቦደል ዝወርዶም ኣሕዛብ ኣብ መሬታ ምእንጋድ ሓድሽ ተርእዮ ከምዘይኮነ ኢዩ።

ካብ ግዜ ፎርኦን ጀሚርካ ብብግዚኡ ናብ ኤርትራ መጻኢም ይዕቅቡ ከምዝነበሩ ህያዊ ምስክር ኣብዚ ግዜዚ ብዑና ፎርኦን ዝፍለጥ ቦታ ከባቢ ደቀምሓረ ዘሎ ቅርስታት ኢዩ። ካብ ጎርቤት ሃገር ኢትዮጵያ ከይተረፈ ብሰንኪ ኣረመናዊን ጭቆና ዝመልኦ ግዝኣት ሃጺያዊያን ተማርርም ዝተሰዱ ኣብ ኤርትራ ይዕቅቡ ከምዝነበሩ ይፍለጥ። ንኣብነት መቐሎም ካብ የመን ዝኾኑ ምእመናን እስልምና ሃይማኖት ብሃጺ ዮሃንስ ኣብ ትግራይ ኣብ ዝህደንሉ ዝነበረ እዋን ኣብ ኤርትራ መጻኢም ከም ተዓቕቡ ይዝንቶ።

ኤርትራ ሳላ ጅግንነት ደቃ ካብ ጥንቲ ጀሚራ ዘይትድፈርን ተሓፈርቲን ክነሳ ንህላዌኤ ዝፈታተን ጽንኩር ኩነታት ግን ብብግዜኡን ከከምኣመጸጽኡእን ሰጊራቶ ኢዩ። ሽርሒ ባዕዳዊያን ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ነዚ ዘይተጻዕድነትን፣ ዘየተመበርካኸነትን ኤርትራዊያን ንምቁጽጻር ብብግዚኡ ተኻይዱ ኢዩ።

ቅድሚ 500 ዓመት ኣቢሉ ኣብ ኤርትራ ግዝኣት ባዕዳዊያን ከምዝነበረ ዘዘንቱ ጽሑፍ ክሳብ ሕጂ ኣየንበብኩን ዘሎኹ። እቲ ዝርካቡ ሃንታ ግን ካብ ግዜ መግዛእቲ ቱርኪ ስለዝጀምር ንግዚኡ በዚ ምፍላም ይምረጽ። ቱርካዊያን ምቹእነት ባጽዕ ብፍላይ ንምክልኻላን ኣብልካም ግዝኣትካ ንውሽጢ ኤርትራ ከም መንጠር ባይታ ኸትጥቀመላ ብእዋኑ ዝተረድኦም እዮም ዝመስሉ። ከም ርዱእ ባጽዕ ዝተቐጸጸረ ኤርትራ ንብምሉኣ ንምቁጽጻር ኣይእግሞን ኢዩ። ኤርትራዊያን ነዛ ብስትራተጂ ኣንጻር ክትረኤ ከላ ብልጽቲ ከተማ ቅድሚ 500 ዓመት ኣቢሉ ምቁጽጻራ ክርኣዮም ኣይከኣሉን። እምብኣር ቱርኪ ንባጽዕ እግሩ ከንብረላን ግዝኣቱ ከስፋሕፋሓላን ከሎ ኤርትራዊ ንግዝኣት ቱርኪ ንምቕዋም ዘኸእሎ ሓይሊ ኣይወደበን ኔሩ። ከም ርዱእ ግዝኣት ቱርኪ ክስዕርር ዝኸኣለ ስኣን ውዳቤ እምበር ሕጽረት ጅግንነት ኤርትራዊያን ከምዘይኮነ ቦቲ ብተናጸል ዝግበር ዝነበረ ተቓውሞ ኸግለጽ ይክኣል ኢዩ። ከመይሲ ኤርትራዊያን ግዝኣት ቱርኪ ክሳብ ክንደይ መሪሪ ከምዝነበረ ኸገልጽዎ ከለዉ ክሳብ ሕጂ ንጽንኩር ኩነታት ግዝኣት ቱርኪ እንዳበሉ ይምስልሉ እዮም።

ግዝኣት ቱርኪ ስለምንታይ ኣብቂዑ ንምንታይከ ናብ ግዝኣት ግብጺ ተሰጋጊሩ መረዳእታይ ድሩት ኢዩ። በየናይ እዋን ብኸመይ ኩነታት እቲ ምስግጋር ተኻይዱውን ኣፍልጦ የብለይን። ከም ልሙድ ግን ድሕሪ ግዝኣት ቱርኪ ግዝኣት ግብጺ ኣብ ባጽዕ ከምዝጀመረ ኣብ ጽሑፋት ኣንቢቢ ኣሎኹ። እቲ ታሪኽ ኣገዳሲ ኮይኑ ዝረኽብክዎ ግን ግዝኣት ግብጺ ኣብ ባጽዕ ምጅማሩ ኢዩ። ነቲ ኣተሓሳስባይ ክጸልግን ከማእዘፍንን ዝጀመረ ከኣ ብጽዕ ክሳብ ክንደይ ኣገዳሲት ቦታ ምጅና ኢዩ። መግዛእቲ ግብጺ ከምቲ መግዛእቲ ቱርኪ ዕምሩ ኣይንዋሕ እምበር መግዛእቲ ምጅኑ ግን ኣይተረፎን። ኤርትራዊያን

ስለምንታይ ነዛ መእተዊት መግዛእቲ ዝኾነት ከተማ ክቆጸጸሩ ዘይክኣሉ ኩሉ ግዜ ምላሽ ዘይረኽቡሉ ሕቶ ኢዮ።

ሓደ ሓደ ጽሑፋት ከምዝብልዎ ፣ መግዛእቲ ቱርኪ ኣብ ኤርትራ ክሳብ ኣብዘ ይበጽሕ ነፍ ክብሉ ከለዉ ንመግዛእቲ ግብጺ ግን ካብቲ ናይቲ ቱርኪ ሕዝብ ዝነበረ ቦታታት ኣንእስ ኣቢሎም የቕርብዎ። ካብዚ ክርድኦ ዝኸኣልኩ ንኤርትራ-ዊያን መግዛእቲ ቱርኪ ካብ መግዛእቲ ግብጺ ዝሓየለ ከምዝነበረ ኢዮ። እዚ ማለት ኤርትራ-ዊያን ግዛእት ግብጺ ንኸየሰፋሕፍሕ ይግግትዎ ኔሮም ማለት ኢዮ። ነዚ ካልእ ትርጉም ክትህበሉ ኣይትኸእልን ኢኻ እንትርፎ ጅግንነት ኤርትራ-ዊያን ኣብ ቦትኡ ከምዝነበረ ኢዮ።

ድሕሪ ምብቃዕ መግዛእቲ ግብጺ፣ ብኸመይ ናብ መግዛእቲ ጣልያን ተሰጋግሩ ናይ ታሪኽ ፈላግት ክትንትንዎ ክገድፈሎም ኢዮ። ከም ታሪኽ ግን ጣልያን መግዛእቲ ብባጽዕ ምፍላሙ ናይ ኣጋጣሚ ዘይኮነስ ኮነ እልካ ብመጽናዕቲ ከምዝተገብረ ዘማትእ ኣይኮነን። ንኤርትራ ክትቆጸጸር ብመጀመርያ ባጽዕ ክትቆጸጸር ኣሎካ ዝብል ኣምር ክትበግስ ግን የተባባዓካ ኢዮ። ጣልያን ብመጀመርያ ዝግደጎ መሬትን እግሩ ኣብ ኤርትራ ዘንበረሉ ቦታ ግሰብ ምጃኑ ርድእ ኢዮ። ኮይኑ ግን ናብ ኤርትራ ግዛእትካ ንምስፍሕፍሕ ካብ ግሰብ ዘይኮነስ ካብ ባጽዕ ከምዝኾነ ኣይስሓቶን። መግዛእቲ ጣልያን ኣብ ኤርትራ ካብቲኣም ኣቐዲሞም ዘነበሩ ግዛእታት ዝሓየለን ዝተራቐቐን ምንባሩ ዘካትዕ ኣይኮነን። ስለዝኾነ ጣልያን ካብቲ ግብጺ ዝቆጸጸሮ ዝነበረ ቦታታት ጥራሕ ዘይኮነስ ክንዮ ግዛእት ቱርኪ ዝቆጸጸሮ ዝነበረ ቦታ ኢዮ ኣሰፋሕፍሑ። ኣብዚ ጣልያን ኮይኑ ዘሎ ኤርትራ-ዊያን ኣብቲ ግዜ'ቲ ንመግዛእቲ ቱርኪ ይኹን ንምግዛእቲ ግብጺ ንምምካት ኣጥርዮሞ ዝነበሩ ሓይሊ ብመግዛእቲ ጣልያን ተዳኺሙ ከምዝነበረ የረዳኣካ። ኣብዚ እቲ ፍልልይ ናይ ዘመናዊ ኣጽዋር ትሕዝቶ ከምዝኾነ ክስወረካ ኣይክእልን ኢዮ። ኤርትራ-ዊያን ከምቲ ጣልያን ክግጥቆ ዘኸእል ኣጽዋር ክግጥቁ ኣይትጽበን ኢኻ። ብምንጽጻር ግን ኤርትራ-ዊያን ንግብጺ ኣብ ዝተወሰነ ቦታ ክሓጽርዎ ምኻሎም እቲ ጅግንነት ይረኣየካ ኢዮ።

ጣልያን ድሕሪ ባጽዕ ምቁጽጻሩ ንኸበሳ ደይቡ ብደቡብ ክሳብ ጸሮና ብምዕራብ ክሳብ ባድመ ዘሎ ቦታታት ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ቐጽጽሩ ኣእትዮ ንሕዝብ ኤርትራ ኣብ ዝገዝኣሉ ዝነበረ እዋን ዘይተጸግድነትን ዘይተምበርካኸነት ኤርትራ-ዊያን ተመስኪሩ ኢዮ። ወዮ ድኣ ጎሮቤት ሃገር ኢትዮጵያ ታሪኽ ምጉዕጸጽን ግሎቕን የዘውትሩ ኮይኖም እምበር ኣብ ግዜ መግዛእቲ ጣልያን ኣብ ኢትዮጵያ ከይተረፈ ኤርትራ-ዊያን ጅግንነት ዘመስኪሩ ኔሮም እዮም። ኣብነት ክኾናና ኣብርሃም ደቡብን ሞጎስ ኣስጎዶምን ዝተባህሉ ኤርትራ-ዊያን ካብ መግዛእቲ ጣልያን ርሕቕና እሎም ኣብ ጎሮቤት ሃገር ኢትዮጵያ ተግባሮም-ሉ ኣብ ዝነበረሉ ግዜ እቲ ፋሽሽታዊ መግዛእቲ እግሪ እግሮም ሰዲቡ ኣብ ኢትዮጵያውን ስለዘሰፋሕፍሑ በዚ ተቐጥዮም ንግራዝያኒ ዝተበህለ ፍሽሽቲ ጣልያን ናይ እዲ ቦምባ ብምድርባይ ኣብ ማእኸል ኣዲስ ኣበባ ቂያ ስርሖም እዮም። እዝኣም ክልተ ኤርትራ-ዊያን ነቲ ቂያ ዝፈጸምዎ ብድጌ ፋሽሽቲ ጣልያን ኣብ ልዕሊ ጸለምቲ ኣፍርቃዊያን ንሙቁዎም ኢዮ ዝነበረ። ኣብዚ ክፍለጥ ዘለዎ መግዛእቲ ፋሽሽታዊ ጣልያን ንምቁዎም ኣብ ዝጥዕም ቦታን ግዜን ኮንካ ቂያ ምፍጻም ማለት መንነትካ ከምዚሕከኽ ክገብሮ ኣይክእልን ኢዮ። ከመይሲ ኢትዮጵያ ናይዞም ክለት ውልቀሰባት ጥራሕ ዘይኮነ ናይ ካልኣት ኤርትራ-ዊያን ቂያውን ታሪኽ ንዕጽጻ ክትቕርብ ሓልና ኢዮ።

ካልእ ኣብ ግዜ መግዛእታዊ ፋሽሽታዊ ጣልያን ብኤርትራ-ዊያን ጅግና ዝተፈጸመ ቂያ ካብ ዝገኸር ሓደ ጅግና ኤርትራ-ዊያን ዘርኣይ ደረስ ዝተባህለ ኣብ ሃገር ጣልያን ዝፈጸሞ ስርሖት ኢዮ። እዚ ጅግና ኣብቲ ዝንበረሉ ዝነበረ ሃገር ጣልያን ናይ ሓንቲ ኣፍርቃዊት ሃገር፣ እሞ ኸኣ ጎሮቤት ሃገር ዝኾነት ኢትዮጵያ ባንዲራ ኣብቲ ዝነበረሉ ቦታ ከባጭውሉን ነቲ ባንዲራ ክረጋግጽዎን ዝተቐጠዔ ጅግና ዘረኣይ ደረስ ካብ ሓደ ወተሃደር ጣልያን ጉራዴ መንዚዑ ሓደ ግቢ ቂያ ፈጸሙ ኢዮ። ጅግና ዘርኣይ ደረስ መበቆሉ ኤርትራ-ዊያን ኮይኑ ነቲ ቂያ ዝፈጸሞ ኸኣ እቲ ጅግንነት ኤርትራ-ዊያን ኣብ ደሙ ስለዝነበረ ኢዮ። ኢትዮጵያዊያን ነቲ ታሪኽ ኣብ ክንዲ ቡቲ ቅነዕ መንገዲ ዘዘንትውዎ ንሕሱር ፕሮፓጋንዳ ክጥቀምሉ ብማለት ከም ሓደ ኢትዮጵያዊ ዝፈጸሞ ቂያ ኔሮም ከዘንትውዎ ምጽንሖም ይፍለጥ። ሕጂ ግዚኡ ኣኸሉ ክብረት ኤርትራ-ዊያን ከም ሃገርን ሕዝብን ምስተረጋገጸ ግን እዚ ጅግንነት ኤርትራ-ዊያን ግብ-እ ቦታኡ ከምዝሕዝ ኣየማትእን።

አብዘኪ ኸፈለጥ ዘለዎ ውልቀሰባት ብተደናጋጽኑት ምስ ካልእ ሕዝብታት ብምጽንባር አንጻራ ግፍዔኛ መግዛእቲ ኸቃለሱ ንቡር ኢዩ። አብነታት ንምጥቃስ ቈጥቪራ ምስ ኩባቢያንን ቦልቫቢያንን እንዳተቐለሰ ከሎ ኢዩ ተሰዊኡ። ካልእ አብነት ንምጥቃስውን አብ ምምስራት ሃገረ እስራኤል ካብ ኖርወይ ምስ እስራኤላዊያን ኮይኖም ዝተቐለሱ ኖርወጃዊያን ከምዘለዉ ይፍለጥ። ብዓብዩ ከአ ታንክታት ሕዝባዊ ግምባር ምዑታት ተጋደልቲ ኤርትራዊያን ጽዕነን አብ አዲስ አበባ ዝተፈጸመ ቂያ ናይ ቀረባ ተዘክሮ ኢዩ። በዚ መነጽርዚ ክንርእዮ ኮሎና አሹንባይዶ ንጎረቤትን ሓውናን አሕታናን ዝኾኑ ኢትዮጵያዊያን ባሕሪ ማዕዶ ሰግርካውን ቃልሲ ሕዝብታት ምድጋፍን ምስታፍን መንነትካ የቐይረካ ማለት አይኮነን። በዚ መሰረት ጅግንነት ናይ እዝአም አብ ላዕሊ ዝተጠቐሱን ካልኣትን ኤርትራዊያን እቲ ታሪኽም ግቡእ ቦታኡ ክሕዝ ይግባእ።

ድሕሪ ስዕረት ጣልያን አብ ካልኣይ ውግእ ዓለም እቲ ብስርቅን ሸፈጥን ረሳሕ ሸም ዘለዎ ኢንግሊዝ ኢዩ ንኤርትራ ከም ሞግዝት ከመሓድራ ብሓያላን መንግስታት ናይቲ ግዜቲ ዝተባረሸሉ። እዚ ዘይሓንኸ ቀጣሬ ኢንግሊዝ አብ ክንዲ ንኤርትራ ዘልምዕን ዘማዕብልን ብአንጻሩ ብዙሕ ንብረት ካብ ኤርትራ ብስርቂ ገበን ዘሕትቶ ወንጀል ፈጸሙ ኤርትራ ናብ ግዛአት ኢትዮጵያ አረኪቡዋ ኸይዱ። ጅግንነት ኤርትራዊያን አብ ግዜ ኢንግሊዝ ዝተመስከረ እምቢ ንምቕቓል ማለቱ ኢዩ። እንኳዕ እዚ ሰራቕ፣ ካብ ሓንቲ አዚያ ድኻ ዝኾነት ሃገር ንብረት ዘሪፉ ዝኸይድ እንግሊዝ ሓሳቡ አብ ልዕሊ ኤርትራ አይሰመረ። እንኳዕ ኤርትራ አይተመቐለት። ከመይሲ ሕጂ ጅግንነት ኤርትራዊያን ክነውግዕ አይምበቓዕናን ኔርና። ኮይኑ ግን ክሳብ ክእላታት ብዝርዝር ወንጀል ኢንግሊዝ አብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተፈጸመ ሰነዶም ዘቐርቡልና ንግዚኡ ግን ከም ቴለፊሪካ፣ መንገዲ ባቡርን ካልኣት አዝዮም ጠቐምቲ ዝኾኑ ንብረታት ኢዩ ሰራቕ ከይዱ። ንሓደ ሓደ ጉዳሳት አንብብቲ እንተድኣ እንታይ ዓይነት ንብረት ኢንግሊዝ ካብ ኤርትራ ሰራቕ ከይዱ ኸተፍልጡ ትደልዩ ኾንኩም ሓንቲ መጽሓፍ ብሓደ አሜርካዊ አማካሪ ሃጻይ ሃይለስላሴ ዝነበረ ጆን ስፔንሰር ዝተባህለ ዝተደርሰት "ኢትዮጵያ ኣት በይ" ትብል መጽሓፍ ደልኹም አንብቡዋ።

ኢንግሊዝ ካብቲ ናይ ስርቂ ወንጀል ዝዓቢ ገበን አብ ልዕሊ ኤርትራ ዝፈጸም ግዝኣቱ ናብ ሓንቲ ድሕርትን ድኻን ዝኾነት ጎረቤት ሃገር ኢትዮጵያ አጠዓዕሙ ምኻዱ ኢዩ። ጅግንነት ኤርትራዊያን አንጻር መግዛእቲ ኢትዮጵያ ሳላ ውሕሉል አተሓሕዛ ሰነድ ሕዝባዊ ግምባርን መንግስቲ ኤርትራን ካብቲ ካልእ ጅግንነት ኤርትራዊያን ብዝግባእ ተሰነዱ አሎ ዝብል እምነት አሎኒ።

ጅግንነት ኤርትራዊያን ንዓለምውን ዘደንቑ ኢዩ። ጸጥታዊ ባይቶ ሕብራት ሃገራት ሸበደበድ ዘበለ ጅግንነት አብ ኤርትራ ከምዘሎ ጋህዲ እንዳኾነ መጸኡ አሎ። ደጊምስ ንእሽቶይን ድኻን ሃገር ዝብል መጻዊዲ አብቂዑ ኢዩ። ጅግንነት ኤርትራዊያን ወይ ረድዮም ዝቐበልዎ ክቐበልዎ እዮም ወይከአ ዘይወሓጠሎም እንተሎ ዕቃቤዶ እንዳዶ እንዳበሉ ንግዚኡ ምዕልባጠም አይክተርፍን ኢዩ።

ተጻሕፊ

ብተስፋሚካኤል ዮሃንስ

አስሎ ኖርወይ